

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 21.10.2009
Spisová značka: 22 Cdo 1810/2009
ECLI: ECLI:CZ:NS:2009:22.CDO.1810.2009.1
Typ rozhodnutí: Rozsudek
Heslo:
Dotčené předpisy:
Kategorie rozhodnutí: C

22 Cdo 1810/2009

ROZSUDEK

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Františka Baláka a soudců JUDr. Jiřího Spáčila, CSc., a Mgr. Michala Králíka, Ph.D., ve věci žalobkyně D. T., zastoupené advokátem, proti žalovanému S. T., zastoupenému advokátem, o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 41 C 93/97, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 9. prosince 2008, č. j. 37 Co 347/2006-268, takto:

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 9. prosince 2008, č. j. 37 Co 347/2006-268, se ruší a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Městský soud v Brně (dále „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 22. 2. 2006, č. j. 41 Co 93/97-224, pod bodem I. výroku z věcí patřících do bezpodílového spoluvlastnictví účastníků přikázal žalobkyni blíže označené věci movité v ceně 12.000,- Kč a žalovanému dům č. p. 101 na parc. č. 147 v obci B. a kat. území S. v ceně 1.000.000,- Kč a osobní automobil zn. L. 1200 v ceně 5.000,- Kč. Pod bodem II. uložil žalovanému, aby žalobkyni zaplatil na vyrovnání jejího podílu částku 436.500,- Kč. Pod body III. až VI. rozhodl o nákladech řízení a soudním poplatku.

Soud prvního stupně zjistil, že manželství účastníků, uzavřené dne 14. 12. 1991, zaniklo rozvodem dne 14. 8. 1996. K vypořádání rozvodem zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví účastníků dohodou nedošlo. Žalovaný vyplatil žalobkyni již dříve částku 60.000,- Kč na vyrovnání jejího podílu, neboť měl za to, že se ve větším rozsahu o společný majetek nezasloužila. Z předložených dokladů soud zjistil, že v roce 1993 až 1996 měla být za zakoupený materiál na stavbu domu a za služby uhrazena částka 472.977,05 Kč. Z listiny nazvané jako čestné prohlášení o uznání dluhu zjistil, že tato obsahuje prohlášení S. a M. T., rodičů žalovaného, že v průběhu let 1993-1996 půjčili výhradně žalovanému částku 460.000,- Kč na výstavbu rodinného domu, kdy v této částce je zahrnuta částka 190.000,- Kč, kterou matka žalovaného obdržela darem od svého otce J. T., a prohlášení žalovaného, že pohledávku svých rodičů ve výši 470.000,- Kč uznává, co do důvodu a výše, a zavazuje se ji postupně splácet. Tato listina dále obsahuje prohlášení F. H., že v průběhu let 1993-1996 půjčila svému synovci, žalovanému, na stavbu rodinného domu ve S. částku 80.000,- Kč, a

prohlášení žalovaného, že pohledávku F. H. uznává co do důvodu i výše. F. H. současně uvedla, že je jí známo, že její bratr J. H., který zemřel v roce 1992, poskytl účastníkům před uzavřením jejich manželství na stavbu domu dřevo a žalovaný se zavázal za toto dřevo zaplatit částku 37.000,- Kč a poskytnout věcné břemeno bydlení. Dále listina obsahuje prohlášení J. T., že poskytl žalovanému na stavbu jeho rodinného domu dřevo v ceně 62.000,- Kč. Všichni zúčastnění listinu podepsali dne 9. 2. 1998. Soud prvního stupně věc posuzoval podle občanského zákoníku ve znění před novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb. Předmětem bezpodílového spoluvlastnictví účastníků a jeho vypořádání učinil věci uvedené ve výroku rozsudku pod bodem I. Při vypořádání vycházel u věcí movitých z cen stanovených dohodou účastníků a nemovitosti z ceny obvyklé stanovené znalcem Ing. M. V. ve výši 1.000.000,- Kč, v níž se promítá stupeň rozestavěnosti domu ke dni zániku bezpodílového spoluvlastnictví účastníků, dále skutečnost, že dům stojí na pozemku ve vlastnictví jen žalovaného, a výrazný posun cen v regionu v posledních letech. Soud nezohlednil částky uvedené v čestném prohlášení o uznání dluhu, které žalovaný uplatňoval ve svůj prospěch. Připustil, že žalovaný získal nějaké finanční prostředky od F. H., podle názoru soudu prvního stupně ale byly spíše poskytnuty jako dar, tzn. „nešlo o účelové poskytnutí peněz nebo o půjčku, kterou by se žalovaný zavázal své tetě vrátit zpět“, a obdobně je tomu i u částky 37.000,- Kč od J. H. Jediným dědicem po F. H. a J. H. byl žalovaný, který tak částky 80.000,- Kč a 37.000,- Kč nedluží. Pokud jde o částku 62.000,- Kč uvedl, že J. T. sám vypověděl, že nikdy po žalovaném žádné peníze nepožadoval a vše bylo poskytnuto „v rámci rodinných vztahů“. Pokud jde o půjčku žalovaného od svých rodičů, podle soudu prvního stupně „i ohledně této pohledávky žalovaný nakonec neunesl důkazní břemeno“, neboť jiný důkaz prokazující existenci této půjčky, než důkaz výpovědi žalovaného a jeho rodičů, nebyl žalovaným navržen. I zde připustil, že rodiče žalovaného nějaké finanční prostředky žalobci nebo účastníkům poskytli, žalovanému se však nepodařilo prokázat, „z jakých prostředků jeho rodiče čerpali tvrzenou finanční hotovost a že zrovna částka , kterou žalovaný uvedl (kolem půl milionu, když čestné prohlášení uvádí 470.000,- Kč), mu byla skutečně odevzdána (uhrazena) a že existovala jasná dohoda o splátkách“.

Krajský soud v Brně jako soud odvolací k odvolání žalovaného rozsudkem ze dne 9. 12. 2008, č. j. 37 Co 347/2006-268, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé jen tak, že nemovitost přikázal žalovanému v ceně 1.700.000,- Kč, tedy věci v celkové ceně 1.705.000,- Kč, a žalovanému uložil, aby žalobkyni zaplatil na vyrovnání jejího podílu částku 786.500,- Kč. Dále rozhodl o nákladech řízení a soudním poplatku.

Odvolací soud doplnil dokazování výsledkem znalce Ing. M. V., který stanovil aktuální obecnou cenu předmětného domu porovnávací metodou částkou 1.700.000,- Kč, z níž odvolací soud vyšel při rozhodování. Ztotožnil se skutkovým zjištěním soudu prvního stupně, „že účastníci pořídili předmětný dům z prostředků náležejících výlučně do jejich bezpodílového spoluvlastnictví, a to včetně pomoci finanční, materiální i pracovní rodinnými příslušníky z obou stran“. Nepřisvědčil žalovanému, že finanční prostředky, za které byl dům pořízen a na které jsou paragony ve výši 470.000,- Kč, spolu s finančními prostředky uvedenými v čestném prohlášení v celkové výši 700.000,- Kč, představují půjčku poskytnutou výlučně žalovanému. Zohlednil, že žalovaný žalobkyni již dříve na vypořádání zaplatil částku 60.000,- Kč.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal žalovaný dovolání z důvodů, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí

ve věci, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a že vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování. Vadu řízení spatřuje v tom, že soud prvního stupně nevyhověl jeho návrhu na výslech znalce Ing. M. V. za účelem objasnění použití koeficientů, při jejichž aplikaci dospěl ve znaleckém posudku ze dne 20. 3. 2005 k obecné ceně domu ve výši 1.000.000,- Kč na rozdíl od ceny ve výši 520.000,- Kč stanovené ve znaleckém posudku ze dne 8. 2. 2000, a návrhu na vypracování revizního znaleckého posudku. Namítl, že toto pochybení nemohlo být napraveno výslechem znalce odvolacím soudem, zejména když znalec nevysvětlil, jak z obecné ceny ve výši 1.000.000,- Kč dospěl k aktuální výchozí obecné ceně ve výši 2.000.000 Kč, přičemž nevzal v úvahu koeficienty, které použil v posudku ze dne 20. 3. 2005. Pokud by znalec použil jediný koeficient 0,7, musel by dojít k obecné ceně 1.400.000,- Kč. Poukázal na to, že dům ke dni 14. 8. 1996 nebyl dokončený a je postaven na cizím pozemku, takže je prakticky neprodejný. Znalec posuzoval porovnávací metodou obdobný dům, ale dokončený a na vlastním pozemku. Dům ocenil částkou 2.000.000,- Kč, od níž odečetl cenu pozemku ve výši 300.000,- Kč. Odvolací soud založil své rozhodnutí „na zmatečném a nepřezkoumatelném vyjádření znalce před odvolacím soudem – tedy na zcela nesprávném (opravném) výpočtu“ obecné ceny předmětného domu. Další vadou je „absence neposkytnutého procesního poučení (§ 5 o. s. ř.)“ soudy obou stupňů žalovanému, který uplatňoval návrh na úhradu investic vynaložených do společného majetku z výlučného majetku žalovaného, doložených účetními doklady v celkové výši 472.977,- Kč, tedy návrh na vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů v širším smyslu. Vada řízení dále spočívá v odmítnutí návrhu žalovaného na opakovaný výslech otce žalovaného, čímž mu bylo znemožněno prokázat, že výlučně ze strany jeho rodičů byly vynaloženy finanční prostředky na stavbu rodinného domu na pozemku v jeho výlučném vlastnictví. Soudům obou stupňů vytýká nesprávné právní posouzení věci, pokud při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví účastníků v rozporu s výsledky provedeného dokazování nebyl zohledněn jeho vnos ve výši 472.977,- Kč a 179.000,- Kč do společného majetku z jeho odděleného majetku, získaného půjčkou od rodičů a příbuzných F. a J. H. a J. T.. Nesprávné právní posouzení věci dále vyplývá podle žalovaného z vadně zjištěné obecné ceny nemovitosti. Pochybení odvolacího soudu ve zjištění skutkového stavu a z něho vyplývajícího vadného skutkového závěru, který nemá oporu v provedeném dokazování, je dáno tím, že odvolací soud se spokojil s vadnými skutkovými zjištěními soudu prvního stupně ohledně vzniku a existence dluhů žalovaného za trvání manželství vůči jeho rodičům a příbuzným, z nichž byl zavázán jen žalovaný. Navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu i soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalobkyně se k dovolání nevyjádřila.

Podle čl. II. – přechodná ustanovení, bodu 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, účinného od 1. 7. 2009 (vyjma ustanovení čl. I bodů 69, 71 a 100, ustanovení čl. XIII a ustanovení čl. XVII bodu 1, která nabývají účinnosti 23. 1. 2009), dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vyhlášeným (vydaným) přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů; užití nového ustanovení § 243c odst. 2 tím není dotčeno.

Nejvyšší soud České republiky (dále „Nejvyšší soud“) jako soud dovolací proto při projednání dovolání postupoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném před jeho novelizací provedenou zákonem č. 7/2009 Sb., (dále

o. s. ř.), neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno 9. 12. 2008.

Dovolací soud po zjištění, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou včas, se především zabýval dovoláním z hlediska jeho přípustnosti.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé.

Podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil.

Podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Podle § 242 odst. 1 o. s. ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden.

Podle § 242 odst. 2 písm. d) o. s. ř. dovolací soud není vázán rozsahem dovolacích návrhů, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.

Přípustnost dovolání v daném případě byla v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu posuzována odděleně ve vztahu k jednotlivým výrokům rozsudku odvolacího soudu [k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu z 25. 6. 1998, sp. zn. 3 Cdon 117/96, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 27, sešit 5, ročník 1999, a usnesení Nejvyššího soudu z 5. 2. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2669/2000, publikované v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, (dále „Soubor rozhodnutí“) pod C 12].

Odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně ohledně částky 700.000,- Kč, představující rozdíl mezi cenou předmětného domu č. p. 101 ve výši 1.000.000,- Kč, z níž při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví účastníků vycházel soud prvního stupně, a cenou tohoto domu ve výši 1.700.000,- Kč, ze které vycházel v odvolacím řízení. Odlišná výše částky, kterou odvolací soud uložil zaplatit žalovanému žalobkyni na vypořádání jejich bezpodílového spoluvlastnictví, je pak jen odrazem uvedené změny. V této části ohledně částky 700.000,- Kč je dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. Jinak je rozsudek odvolacího soudu rozsudkem potvrzujícím, neboť odvolací soud naprosto shodně se soudem prvního stupně rozhodl o tom, které věci patří do bezpodílového spoluvlastnictví účastníků, stejně shodně posoudil cenu domu co do částky 1.000.000,- Kč, způsob vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví, jakož i tvrzené vnosy žalovaného do společného majetku.

Dovolání proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu je přípustné za splnění předpokladů stanovených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) a c), odst. 3 o. s. ř. Protože předpoklad stanovený v § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. nebyl naplněn, přicházela v úvahu přípustnost dovolání jen podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla řešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Protože dovolání opírající se o § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je přípustné jen pro řešení právních otázek, byl v tomto případě žalovaný oprávněn napadnout rozhodnutí odvolacího soudu dovoláním jen z dovolacího důvodu podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.. V dovolání proto nelze uplatnit dovolací důvod podle § 241a odst. 3 o. s. ř., a dovolací soud tak musí vycházet ze skutkových zjištění učiněných v nalézacím řízení, což znamená, že se nemůže zabývat jejich správností. Dovolacím důvodem podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., tj. vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, by se dovolací soud mohl zabývat, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), jen v případě přípustného dovolání, nešlo-li by ovšem o výklad procesního předpisu, který by činil z napadeného rozsudku zásadní rozhodnutí.

Dovolací soud dospěl k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu v potvrzující části nemá ve věci samé po právní stránce zásadní význam, neboť je v souladu s hmotným právem a nezahrnuje posouzení takové právní otázky, která by v konečném účinku mohla mít vliv na obecnou rozhodovací činnost soudů. K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu z 5. 11. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1174/2001, publikovaný v Souboru rozhodnutí pod C 1536 a usnesení Nejvyššího soudu z 29. 4. 2002, sp. zn. 20 Cdo 1986/2001, publikované tamtéž pod C 1164. Hmotněprávní posouzení věci zcela odpovídá skutkovému zjištění učiněnému soudem prvního stupně a převzatému odvolacím soudem. Dovolací soud tak neshledal předpoklady přípustnosti dovolání proti potvrzující části rozhodnutí odvolacího soudu podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. v daném případě naplněny.

Dovolací soud přezkoumal rozsudek odvolacího soudu v rozsahu přípustného dovolání podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

Odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně na podkladě výpovědi znalce Ing. M. V. při jednání před odvolacím soudem 2. 12. 2008, který na rozdíl od svého znaleckého posudku z 20. 3. 2005 stanovil aktuální obecnou cenu předmětného domu porovnávací metodou částkou 1.700.000,- Kč. Výpověď znalce představovala ústní doplnění jeho znaleckého posudku.

Znalecký posudek ve smyslu občanského soudního řádu je jedním z mnoha důkazních prostředků, byť je svou povahou nezastupitelný. Formální náležitosti znaleckých posudků jsou stanoveny v § 13 odst. 2 až 6 vyhlášky č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, podle kterého znalecký posudek musí mimo jiné obsahovat souhrn skutečností, k nimž znalec při úkonu přihlížel, a posudek (v užším slova smyslu), tj. odpovědi na otázky, na které měl znalec odpovědět. To platí i pro znalecký posudek podávaný ústně do protokolu.

Znalecký posudek (§ 125, § 127 o. s. ř.) soud sice hodnotí jako každý jiný důkaz podle § 132 o. s. ř., odborné závěry v něm obsažené však hodnocení

soudem podle § 132 o. s. ř. nepodléhají. Hodnocení důkazu znaleckým posudkem tedy spočívá v posouzení, zda závěry posudku jsou náležitě odůvodněny, zda jsou podloženy obsahem nálezu, zda bylo přihlédnuto ke všem skutečnostem, s nimiž se bylo třeba vypořádat, zda závěry posudku nejsou v rozporu s výsledky ostatních důkazů a zda odůvodnění znaleckého posudku odpovídá pravidlům logického myšlení. Aby soud mohl znalecký posudek odpovědně hodnotit, nesmí se znalec omezit ve svém posudku na podání odborného závěru, nýbrž z jeho posudku musí mít soud možnost seznat, z kterých zjištění v posudku znalec vychází, jakou cestou k těmto zjištěním dospěl a na základě jakých úvah došel ke svému závěru (k tomu srov. rozhodnutí č. 47 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1955).

Z výpovědi znalce Ing. M. V. před odvolacím soudem vyplývá, že k výpočtu obecné ceny předmětného domu v částce 1.700.000,- Kč dospěl po zjištění „ceny dvou obdobných domů, obdobně situovaných ve stejné vzdálenosti od J., které však byly prodávány s pozemkem“, s tím, že „předmětný dům pozemek nemá“, aniž by se z jeho protokolované výpovědi podávalo, kolik činily ceny obdobných domů, jaká částka z těchto cen připadala na ceny za pozemky a na základě jakých úvah došel k závěru o obecné ceně ve výši 1.700.000,- Kč, mimo jiné s jakou cenou pozemku v daném případě znalec uvažoval.

Pokud odvolací soud v rámci hodnocení důkazů ve smyslu § 132 o. s. ř. vycházel z tohoto ústního doplňku znaleckého posudku, který zatěžoval zmíněný skutkový deficit, odvolateli se tak podařilo osvědčit jím uplatněný dovolací důvod podle § 241a odst. 3 o. s. ř., který míří na pochybení soudu ve zjištění skutkového stavu věci. Toto pochybení spočívá v tom, že skutková zjištění a z nich vyplývající skutkový závěr o obecné ceně předmětného domu, jenž byl podkladem pro rozhodnutí odvolacího soudu, jsou vadná. Skutkové zjištění odvolacího soudu nemá oporu v provedeném dokazování, jestliže odvolací soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nevyplývaly nebo jinak nevyšly v řízení najevo, nebo pominul rozhodnuté skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány, nebo je v jeho hodnocení důkazů logický rozpor, nebo jestliže výsledek hodnocení důkazů neodpovídá tomu, co mělo být zjištěno způsobem vyplývajícím z postupu předepsaného soudem v § 133 až 135 o. s. ř. Skutkové zjištění nemá oporu v provedeném v podstatné části tehdy, týká-li se skutečností, které byly významné pro skutkový závěr o věci a tím i pro posouzení věci z hlediska hmotného (příp. i procesního) práva (srov. Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z., Mazanec, M., Občanský soudní řád. Komentář. II. díl, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, str. 1268).

Propojení výroku odvolacího soudu, proti němuž dovolání přípustné je, s výrokem, který není přípustno zkoumat, se při rozhodnutí o dovolání projevuje v tom, že shledá-li soud důvody pro zrušení přezkoumávaného výroku, zruší současně i výrok, jehož sepětí se zkoumaným výrokem vymezuje ustanovení § 242 odst. 2 o. s. ř.

Dovolací soud proto z uvedených důvodů zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení podle § 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.

O náhradě nákladů dovolacího řízení rozhodne soud v novém rozhodnutí o věci (§ 243d odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 21. října 2009

JUDr. František Balák, v. r.

předseda senátu